Lausunto
14.4.2022

Eduskunnan talousvaliokunta

Asiantuntijapyyntö kuulemiseen 19.4.
HE 14/2022 vp

Kuluttajansuojalain muuttaminen: puhelinmyyntisääntelyn tiukentaminen

Medialiitto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain ja kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi (HE 14/2022 vp).

Media-alan toimintaedellytyksille ja elinvoimalle ensiarvoisen tärkeä merkitys on esitykseen sisältyvillä puhelinmyynnin sääntelyn muutoksilla, joihin liitto lausunnossaan keskittyy.

1. Liitto vastustaa puhelinmyynnin jälkivahvistussäännön (ehdotettu kuluttajansuojalain uusi 12 a §) ulottamista lehtitilauksiin. Poiketen asiaa arvioineen työryhmän kannasta (OM 2021:22) hallitus sekä ehdottaa puhelinmyyntiin lisäsääntelyä että sivuuttaa puhelimen erityisaseman lehdistön myyntikanavana. Ehdotus uhkaa johtaa vakaviin kannattavuusongelmiin lehtien julkaisemisessa ja lehtien lopettamisiin.

   Lehtitilaukset tulisi ensisijaisesti rajata mainitun säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle työryhmämietinnössä esillä olleen mallin mukaisesti. Kielteisiä vaikutuksia olisi vähintäänkin lievennettävä yksinkertaistamalla jälkivahvistuksen muotovaatimuksia lehtitilausten osalta siten, että vahvistus olisi mahdollista tehdä myös maksamalla vahvistuspyyntöön liitetty lasku.

2. Lehtitilausten osalta ehdotettu puhelinmyynnin lisäsääntely ei kestä suhteellisuuspunnintaa tavoitteiden ja keinojen välillä. Tavoitteena oleva parannus kuluttajan oikeusasemaan jää vähäiseksi suhteessa haittaan, jonka uusi sääntely journalismin julkaisemisen edellytyksille aiheuttaisi. Ammattimaisen mediatarjonnan

säilyttäminen moniäänisenä, monipuolisena ja alueellisesti sekä teemallisesti riittävän erikoistuneena on viime kädessä yhteiskunnan ja myös kuluttajan edun mukaista. Vahva mediakenttä vähentää myös kansalaisten alttiutta vihamieliselle informaatiovaikuttamiselle.

3. Mainonta siirtyy edelleenkin kasvavassa määrin kansainvälisille verkkoalustoille, mikä tekee lukijatuloista entistäkin tärkeämpiä journalismin tuottamiselle. Puhelin on Suomen yhdyskuntarakenteessa lehtitilausten selvästi tärkein markkinointikanava. Koska se ei ole muilla kanavilla korvattavissa, markkinoinnin tehokkuutta kaventava lisäsääntely johtaa väistämättä kotimaisen lehtivalikoiman kaventumiseen kuluttajienkin vahingoksi. Puhelinmyynnissä on jo käytössä 14 päivän peruutusoikeus ja lehtitilausten irtisanomisehdot sen jälkeenkin ovat nykyisellään joustavia, mikä tekee kuluttajan rahallisesta riskistä hyvin pienen. Lehtitilauksia koskevia ongelmatilanteita kuluttajilla on vain vähän. Kilpailu- ja kuluttajavirasto saa vuosittain vain muutaman kymmenen lehtien puhelinmyyntiä koskevaa yhteydenottoa useampaa miljoonaa myyntipuhelua kohden.

4. Media-alan tilanne ja sanoma- ja aikakauslehtitilausten erityisasema nostettiin oikeusministeriön mietinnössä perustellusti esiin. Näiden tuotteiden erityiskohtelu oli mukana myös työryhmän kirjaamassa toissijaisessa sääntelymallissa, vaikka kantanaan työryhmä ehdotti luopumista puhelinmyynnin lisäsääntelystä tässä vaiheessa kokonaan.

   Perusteita punnita asiaa tuotekohtaisesti tarkasteltiin hallituksen esityksessä sen sijaan vain kursorisesti. Ongelmatapauksiin viitattiin, mutta niiden määrää ei arvioitu eikä niitä suhteutettu myyntikanavan kokonaisvolyymiin (HE s. 37–38). Lehtitilausten osalta merkitystä ei annettu myöskään rahallisen riskin pienelle koolle eikä mediapoliittiselle tarpeelle huolehtia julkaisutoiminnan kannattavuudesta. Huomioon ei otettu myöskään, etteivät lehtitilaukset ole monimutkaisia tuotteita sisällöltään tai sopimusrakenteeltaan tavalla, joka olisi perustellut puhelinmyyntisääntelyn tiukentamista. Työryhmän tältä osin tekemä ansiokas pohjatyö sivuutettiin hallituksen esityksessä.

5. Medialiiketoiminnan edellytyksiä kaventava lainsäädäntö kaventaa samalla myös jokaisen edellytyksiä käyttää perustuslain mukaista sananvapautta eli ilmaista, levittää ja ottaa vastaan tietoa ja ajatuksia.

   Elinvoimaisen median merkityksen yhteiskunnalle voidaan arvioida jatkossa kasvavan entisestään. Riippumaton ja moniääninen media on perusedellytys toimivalle demokratialle, vallankäytön valvonnalle, disinformaation torjunnalle ja kulttuuriselle kehitykselle. Riittävä määrä laadukasta, luotettavaa ja moniäänistä sisältöä on saatavilla vain, jos medialiiketoimintaa voi tehdä kannattavasti. Myyntikanavien sääntelyllä on merkittävä vaikutus kannattavuuteen. Lehtien osalta pu-

helinmyynnin sääntely on paitsi kuluttajapoliittinen myös mediapoliittinen ratkaisu, ja hallituksen ehdottama sääntely on tältä osin ristiriidassa median toimintaedellytysten edistämistä koskevan hallitusohjelmatavoitteen kanssa.

6. Oikeusministeriön mietinnössäkin otetaan esiin kuluttajaviranomaisille tulleiden lehtitilauksia koskevien yhteydenottojen vähäinen määrä suhteessa myyntitapahtumien määrään. Ongelmat painottuvat muihin toimialoihin kuin lehtiin sekä merkittävältä osalta vain kouralliseen toimijoita markkinoilla. Markkinahäiriköiden osalta ongelmiin puuttuminen edellyttää valvontaresurssien parantamista eikä yleisen, kaikkia toimijoita koskevan lainsäädännön tiukentamista. Kuluttajaviranomaisten toimivaltuuksia on vastikään laajennettu, eikä uudistuksen tarjoamia mahdollisuuksia ole vielä täysimääräisesti otettu käyttöön.

7. Nyt esitetyn kaltainen jälkivahvistussäännös on ollut joitakin vuosia voimassa Ruotsissa. Ruotsin kustantajajärjestöjen tietojen mukaan puhelimessa tehtyjen lehtitilausten määrä on lakimuutosten seurauksena pudonnut noin 20 prosenttia. Samansuuruiseen pudotukseen Suomessa viittaavat kotimaisen kustantajan suorittamat testit.

   Samaan ajanjaksoon osuva pandemiatilanne on Ruotsissa edistänyt lukemista ja uutisten kuluttamista, minkä kustantajat ovat onnistuneet hyödyntämään ja mikä on siten kompensoinut myyntikanavasääntelyn negatiivista vaikutusta. On kuitenkin oletettavissa, että negatiivinen vaikutus toteutuu vasta lähivuosina. Puhelinmyynnillä on keskeinen merkitys ennen kaikkea uusmyynnissä ja uusien asiakkaiden tavoittamisessa. Tästä syystä myyntikanavan tehokkuutta kaventavan sääntelyn vaikutus ilmenee kumulatiivisesti pidemmän ajanjakson kuluessa. Suomen tulisi tämä virhe välttää.

   Suomessa lakimuutos osuisi myös Ruotsia hankalampaan ajankohtaan, koska lehtiliiketoiminta kärsii parhaillaan sekä paperin että jakelun kustannusten poikkeuksellisen nopeasta kasvusta.

Medialiitto ry

Mikko Hoikka
toimialajohtaja

Medialiitto on media-alan ja graafisen teollisuuden yritysten edunvalvontajärjestö. Jäsenjärjestömme ovat Aikakausmedia, Graafinen Teollisuus, RadioMedia, Suomen Kustannusyhdistys ja Uutismedian liitto. Yhdessä edustamme noin 650:tä yritystä uutismedian, aikakausmedian, kirjojen ja oppimateriaalin kustantamisen sekä painamisen, radio- ja tv-toiminnan ja jakelun alueilla. Media-alan ja painoalan yritykset työllistävät Suomessa suoraan 22 000 henkilöä ja yritysten yhteenlaskettu liikevaihto on 3,7 miljardia euroa.